

KAIVOSVASTUJÄRJESTELMÄ

ARVIOINTIPERUSTEET

Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen arviointityökalu

Johdanto

Tätä asiakirjaa voidaan käyttää työkaluna, jonka avulla yhtiöt voivat arvioida tuotantolaitoksillaan sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen tasoa tuotantolaitoskohtaisesti. Vuorovaikutuksen tason kehitystä seurataan tämän arviointityökalun mukaisesti neljän tuloskriteerin avulla. Keskeiset tuloskriteerit voidaan erottaa toisistaan ja toiminnan kehitystä voidaan seurata vuosittain. Arviointityökalun noudattaminen myös yhdenmukaistaa yhtiöissä tehtäviä vuorovaikutustoiminnan hallintaa koskevia arviointeja. Lisäksi tämän työkalun tarkoituksena on mahdollistaa yhtiön toiminnan ulkoinen tarkastus.

Arviointityökalussa on kuvattu myös saamelaisia ja porotaloutta koskevia erityishuomioita, joita yhtiöiden suositellaan noudattavan, mikäli 1) tuotantolaitos sijaitsee poronhoitoalueella tai saamelaisten kotiseutualueella tai 2) tuotantolaitoksen vaikutukset voivat ulottua saamelaisten kotiseutualueelle tai niillä on huomattava merkitys saamelaisten oikeuksien kannalta alkuperäiskansana. Saamelaisia ja porotaloutta koskevat erityishuomiot on esitetty tässä arviointityökalussa kurssiivilla.

Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen arviointi

Arviointityökalun tarkoituksena on tuloskriteerien avulla opastaa yhtiöitä sidosryhmävuorovaikutuksen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Arvioinnin tulisi:

- auttaa yhtiöitä kehittämään valmiuksiaan toimintansa seuraamiseen ja parantamiseen
- luoda perusta yhtiön toiminnan auditoinnille.

Vastuuliisuusjärjestelmän mukaisesti tehtävässä hallintajärjestelmän arvioinnissa on käytettävä ammatillista harkintaa ja sen arviointityökalun soveltaminen edellyttää, että arvioinnin toteuttajalla on riittävä asiantuntemus arvioitavasta aihepiiristä ja hallintajärjestelmien arvioinnista. Arviointia toteutettaessa huomioidaan työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta. Arviointityökalu itsessään ei takaa vuorovaikutustoiminnan tehokkuutta mutta sen avulla voidaan mitata toiminnan tasoa. Asiakirjan liitteenä on itsearviointin tarkistuslista (liite 2).

Tuloskriteerit

Sidosryhmä vuorovaikutuksen hallinnalle on määritelty seuraavat neljä tuloskriteeriä:

1. Sidosryhmien tunnistaminen
2. Tehokas yhteydenpito ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa
3. Järjestelmä sidosryhmäpalautteen keräämiseksi ja siihen vastaamiseksi
4. Raportointi.

Kullekin tuloskriteerille on määritelty viisi toiminnan tasoa. Toiminnan taso määritellään arviointiperusteiden avulla. Arvioijan tulee arvioida täyttääkö yhtiö ja sen toimipaikan/tuotantolaitoksen toiminta tuloskriteerien arviointiperustevaatimukset vastaamalla itsearviointin tarkistuslistan kysymyksiin. Kaikkien yhtiöiden oletetaan noudattavan lainsäädännön ja viranomaisten vaatimuksia.

Vuorovaikutus sidosryhmien kanssa TULOSKRITEERIEN ARVIOINTIPERUSTEET	
Taso	Arviointiperuste
C	Toiminta vastaa Suomen lainsäädännön vaatimuksia. Käytössä ei ole järjestelmiä; toiminta on usein reagoivaa; menettelyjä saattaa olla käytössä, mutta niitä ei ole sisällytetty dokumentoituihin toimintaperiaatteisiin ja hallintajärjestelmiin.
B	Toimet eivät ole täysin johdonmukaisia tai niitä ei ole dokumentoitu. Järjestelmiä/prosesseja on suunniteltu ja niitä kehitetään parhaillaan.
A	Prosesseja on kehitetty ja pantu täytäntöön kaikissa arviointiperusteissa. Viestinnässä noudatetaan avoimuutta ja raportointi on julkista.
AA	Järjestelmät/prosessit on sisällytetty johdon päätöksentekoon ja toimintoihin.
AAA	Järjestelmä on todettu erinomaiseksi ja alallaan johtavaksi ulkoisessa, riippumattomassa auditoinnissa.

Alla olevissa taulukoissa on esitetty kunkin tuloskriteerin arviointiperusteet, joiden avulla arvioija voi määritellä asianmukaisen suoritustason (tasot C-AAA). Arviointia suorittaessaan arvioijan tulee huomioida, että kaikki neljä tuloskriteeriä täydentävät toisiaan. Arvioijan on valittava taso, joka vastaa parhaiten toiminnan tilaa.

Jos toiminnan osa-alue tai tuloskriteeri ei ole relevantti, arvioinniksi on merkittävä ”ei sovellu” (ei sov.). Kunkin tuloskriteerin osalta voidaan valita vain yksi taso, ja se voidaan valita vain, jos kaikki kyseisen tason perusteet ja kaikki alempien tasojen perusteet täyttyvät.

Jokaisen yhtiön tavoitteena on saavuttaa vähintään tason A-luokitus ja pyrkiä toimintansa jatkuvaan parantamiseen.

Tuotantolaitoskohtaiset arvioinnit

Yhtiön odotetaan arvioivan ja raportoivan sidosryhmävuorovaikutuksen tuloskriteerit jokaisen toimipaikan/tuotantolaitoksen osalta. Tuloskriteerien arviointia suunniteltaessa tulee huomioida eri kaivostoiminnan harjoittajien organisaatorakenne, koska yhtiöt saattavat luokitella tuotantolaitoksiaan ja rajata toimipaikkojaan eri tavoin. Tässä arviointityökalussa keskitytään erityisesti Suomessa toimiviin yhtiöihin ja niiden toimipaikkoihin sekä tuotantolaitoksiin.

Tuotantolaitoskohtaisen raportoinnin on todettu olevan luotettavin, informatiivisin ja hyödyllisin toiminnan arviointitapa. Kaivosvastuujärjestelmän raportointiin käytettävä online-tietokanta suunnitellaan helpottamaan laitoskohtaista arviointia.¹

Arviointiprosessi

On suositeltavaa, että arviointi sisältää haastatteluja, keskusteluja sekä asiakirjojen tarkasteluja. Arviointiin tulee osallistua toimipaikan tai tuotantolaitoksen sekä johdon että tuotanto- ja asiantuntijahenkilöstön edustajia. Arviointi edellyttää tarkastustoiminnan sekä hallintajärjestelmien arvioinnin tuntemusta sekä osaamista ja kokemusta sidosryhmäyhteistyöstä. Kunkin tuloskriteerin osalta voidaan valita vain yksi taso, ja se voidaan valita vain, jos kaikki kyseisen tason perusteet ja kaikki alempien tasojen perusteet täyttyvät. Raportoinnissa ei voida käyttää tasojen välisiä arviointeja (esim. B+).

¹ online-tietokanta valmistuu myöhemmin kaivosvastuu.fi-sivustolle

Jos hankkeeseen osallistuu kaksi osapuolta, kuten yhteisyrityksessä, osapuolia kehoitetaan keskustelemaan keskenään siitä, kuka arvioinnin tekee ja tehdäänkö arviointi yhdessä vai erikseen niin, että tulokset kuvaavat osaltaan kummankin yhtiön toimintoja.

Arviointityökalun rakenne

Arviointityökalussa esitetään kunkin tulokriteerin osalta:

- tarkoitus, joka ilmaisee tulokriteerin tavoitteen
- arviointiperusteet jokaiselle toiminnan tasolle (C-AAA)
- ohjeita, jotka auttavat arvioijaa ymmärtämään kunkin tulokriteerin yleisen soveltamisalan ja jotka toimivat myös viitekehyksenä arviointihaastatteluja ja asiakirjojen tarkasteluja suoritettaessa yhtiön ja tuotantolaitoksen arvioinneissa.
- usein esitettyjä kysymyksiä (FAQ, frequently asked questions), joiden avulla annetaan lisätietoja esimerkiksi keskeisten termien määritelmistä ja vastauksia yleisimpiin kysymyksiin.

TULOSKRITEERI 1

SIDOSRYHMIEN TUNNISTAMINEN²

Tarkoitus:

Varmistaa, että on kyetty tunnistamaan sidosryhmiä

- joihin toiminta vaikuttaa tai
- joihin toiminnan katsotaan vaikuttavan tai
- joilla on yhtiön ja/tai hankkeen tuloksia ja toimintaa koskeva todellinen intressi.

Tuloskriteeri 1 Sidosryhmien tunnistaminen TULOSKRITEERIN ARVIOINTIPERUSTEET	
Taso	Arviointiperuste
C	<p>Paikallisia tai suoria sidosryhmiä ei ole tunnistettu kattavasti.</p> <p><i>Mikäli 1) tuotantolaitos sijaitsee poronhoitoalueella tai saamelaisten kotiseutualueella tai 2) tuotantolaitoksen vaikutukset voivat ulottua saamelaisten kotiseutualueelle tai joilla on huomattava merkitys saamelaisten oikeuksien kannalta alkuperäiskansana, on Saamelaiskäräjät, kolttala-alueella kolttien kyläkokous sekä ao. paliskunta tunnistettu.</i></p>
B	<p>On laadittu suunnitelmia virallisen järjestelmän kehittämiseksi sidosryhmien tunnistamista varten. Osa sidosryhmistä on tunnistettu, mutta ei kattavasti.</p>
A	<p>Paikalliset ja suorat sidosryhmät on tunnistettu kattavasti. Yhtiön tunnistamat sidosryhmät nimeävät itse edustajansa vuoropuheluun.</p> <p>Hankkeen sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset on arvioitu ennakkoon ja vaikutukset on eritelty sidosryhmittäin.</p> <p>Käytössä on paikallisella tai toimipaikan tasolla sidosryhmien tunnistamista varten virallinen ja dokumentoitu järjestelmä, jossa tarkastellaan myös sidosryhmiä, joiden intressit ovat ristiriidassa yhtiön/hankkeen toiminnan kanssa.</p> <p>Viestinnässä noudatetaan avoimuutta ja raportointi on julkista.</p> <p><i>Saamelaiskäräjät, kolttien kyläkokous ja ao. paliskunnat valitsevat itse edustajansa ja tälle on varattu asianmukainen ja riittävä aika.</i></p>
AA	<p>Toimipaikalla sidosryhmien tunnistamiseen käytettävässä virallisessa ja dokumentoidussa järjestelmässä tarkastellaan sidosryhmiä, joilla voi olla hanketta koskeva välillinen tai asiaperusteinen intressi (esim. alueelliset tai kansalliset kansalaisjärjestöt).</p> <p>Mahdolliset alueelliset ja kansalliset sidosryhmät on tunnistettu kattavasti.</p>
AAA	<p>Sidosryhmiä pyydetään itse osallistumaan säännöllisesti sidosryhmien tunnistamiseen, jotta voidaan varmistaa, että monenlaiset intressit otetaan huomioon.</p>

² Sidosryhmiksi luetaan myös muut saamelaisten perinteisten elinkeinojen ja maankäyttömuotojen edustajat, kuten ammattikalastajat, kalastusoikeuden haltijat, metsästäjät, keräilijät ja saamelaisen käsityön (duodji) tekijät.

Sidosryhmien tunnistaminen

USEIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

NRO LIITTEESTÄ 1.	KYSYMYYS	SIVU
1	Mikä on sidosryhmä?	Ks. sivu 16
2	Mikä on yhteistyöryhmä?	Ks. sivu 16
4	Voidaanko yhtiötason asiakirjoja käyttää tuotantolaitoskohtaisen sitoutumisen osoittamiseen?	Ks. sivu 17
6	Mikä on "järjestelmä"?	Ks. sivu 18
13	Mitä "vastuu" tarkoittaa?	Ks. sivu 19

Sidosryhmien tunnistaminen

OHJEET ARVIOIJALLE

Määritä haastattelujen ja asiakirjojen tarkastelun avulla seuraavat seikat:

- Onko sidosryhmiä tunnistettu systemaattisesti ja dokumentoitu?
- Onko sidosryhmien tunnistamista varten virallinen järjestelmä?
- Onko käytössä vuorovaikutteinen prosessi, jossa sidosryhmät osallistuvat sellaisten muiden ryhmien tai yhteisöjen tunnistamiseen, jotka olisi huomioitava vuorovaikutukseen osallistuvina sidosryhminä?
- Otetaanko sidosryhmien tunnistamisprosessissa selvästi huomioon useita erilaisia sidosryhmiä, myös sidosryhmiä, joiden edut ovat ristiriidassa yhtiön/hankkeen toiminnan kanssa, ja sidosryhmiä, jotka ovat esittäneet huolensa hankkeen johdosta?
- Onko sidosryhmillä mahdollisuus itse valita edustajansa yhtiön kanssa käytävään vuoropuheluun?
- Käsittääkö sidosryhmien tunnistamisprosessi myös muiden kuin paikallisten sidosryhmien tunnistamisen, jotta voidaan pohtia, onko muita sidosryhmiä, joilla voi olla aluetta koskeva välillisempi ja/tai asiaperusteinen intressi?
- Onko hankkeen sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset on arvioitu ennakkoon ja vaikutukset eritelty sidosryhmittäin?
- *Mikäli 1) tuotantolaitos sijaitsee poronhoitoalueella tai saamelaisten kotiseutualueella tai 2) laitoksen vaikutukset voivat ulottua saamelaisten kotiseutualueelle tai joilla on huomattava merkitys saamelaisten oikeuksien kannalta alkuperäiskansana, onko Saamelaiskäräjät, kolttala-alueella kolttien kyläkokous sekä ao. paliskunta tunnistettu?*
- *Onko tarkasteltu asiakirjoja ja tehty tutkimusta ja onko tulokset dokumentoitu, jotta on voitu tunnistaa hankkeen vaikutusalueelta a) saamelaisten perinteiset käytössä olevat maa- ja vesialueet ja sopimusten mukaiset oikeudet, joihin hanke mahdollisesti vaikuttaa, ja b) edelleen jatkuva tavanomainen luonnonkäyttö (poronhoitoon, metsästys, kalastus, keräily ja käsityöt) c) kulttuuriperintö ja alueen merkitys saamelaiskulttuurille?*

TULOSKRITEERI 2

TEHOKAS YHTEYDENPITO JA VUOROPUHELU SIDOSRYHMIEN KANSSA

Tarkoitus:

Varmistaa, että käytössä on prosesseja, joilla ollaan yhteydessä sidosryhmiin. Näin voidaan ymmärtää sidosryhmien näkökanta, tiedottaa niille avoimesti yhtiön toiminnasta ja tuloksista, sekä kannustaa niitä osallistumaan vuoropuheluun ja tärkeiden kysymysten käsittelyyn. Lisäksi voidaan tunnistaa toimenpiteitä, joilla ongelmat voitaisiin ratkaista, kuten vaikutuksia lieventämällä, kompensatioilla tai muilla toimilla³.

Tuloskriteeri 2 Tehokas yhteydenpito ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa TULOSKRITEERIN ARVIOINTIPERUSTEET	
Taso	Arviointiperuste
C	<p>Viestintä sidosryhmien kanssa perustuu ainoastaan lainsäädännön edellyttämiin kuulemisiin.</p> <ul style="list-style-type: none">• Laitoksella ei ole kuulemismenettelyjen lisäksi virallisia yhteydenpito- ja vuoropuheluprosesseja.• Kaikkia keskeisiä sidosryhmiä ei kuulla eikä niihin olla yhteydessä.• Viestintä on tavallisesti yksisuuntaista. <p>Prosesseihin on varattu vain lain edellyttämä aika, jolloin sidosryhmät eivät välttämättä ehdi käsitellä asioita riittävästi.</p>
B	<ul style="list-style-type: none">• Käytössä on epävirallisia yhteydenpitoprosesseja, ja sidosryhmien kanssa käydään satunnaisesti vuoropuhelua.• Tuotantolaitos on laatinut viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelman.• On laadittu suunnitelmia virallisten järjestelmien kehittämiseksi sidosryhmien kanssa käytävää yhteydenpitoa varten, mutta suunnitelmia ei ole vielä toimeenpantu. <p><i>Toiminnalle, jota harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella ja/tai jonka vaikutukset voivat ulottua sinne ja/tai jolla on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, on saatu Saamelaiskäräjien, kolttala-alueella kolttien kyläkokouksen ja ao. paliskunnan ennalta antama vapaa ja tietoon perustuva suostumus. Lisäksi saamelaisten kotiseutualueilla noudatetaan Akwé Kon –ohjeita. Niiden soveltamisesta tiedotetaan avoimesti ja raportoidaan julkisesti.</i></p>

³ Toimenpiteiden tunnistamisessa ja määrittelyssä voi nousta esille myös kaivoshankkeesta luopumista koskevia vaatimuksia

<p>A</p>	<p>Käytössä on dokumentoituja järjestelmiä sidosryhmien kanssa käytävää yhteydenpitoa ja vuoropuhelua varten.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuotantolaitos avustaa tarvittaessa sidosryhmiä, jotta voidaan varmistaa, että ne voivat osallistua yhteydenpito- ja vuoropuheluprosesseihin ja muodostaa näkemyksensä yhtiön toiminnasta. • Viestit kirjoitetaan (tarvittaessa) sidosryhmän paikallisella kielellä sekä selkeästi ja ymmärrettävästi. • Viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma on toimeenpantu. Viestintä ja vuoropuhelu ovat ennakoivaa ja kaksisuuntaista. Vuoropuhelu käydään oikea-aikaisesti molemminpuolisen arvostuksen hengessä kulttuurisia tapoja noudattaen. • Viestinnässä noudatetaan avoimuutta ja raportointi on julkista. • Prosesseissa on varattu aikaa sille, että sidosryhmät voivat käsitellä ehdotuksia riittävästi. Sidoryhmät voivat käsitellä ehdotuksia ja muodostaa näkemyksensä niistä riittävän ja ennalta annetun tiedon pohjalta. • Yhtiössä on nimetty henkilö, joka toimii yhtiön ja sidosryhmien välisenä yhteyshenkilönä. • Tehokkaan yhteydenpidon varmistamiseksi on perustettu yhteistyöryhmä(t). • <i>Mikäli toimintaa harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella tai sen vaikutukset voivat ulottua sinne tai sillä on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, viestinnässä noudatetaan saamen kielilakia soveltuvin osin.</i> • <i>Nimetyille työntekijöille tiedotetaan saamelaisten ja poronhoidon edustajien⁴ kuulemista koskevien sellaisten vaatimusten täyttämisestä, jotka valtion hallinto on siirtänyt yhtiölle. Lisäksi nimetyille työntekijöille järjestetään asiaa koskevaa koulutusta.</i> • <i>Asianomaisten saamelaisten ja poronhoidon edustajien osallistumisen helpottamiseksi tuotantolaitos pyytää heitä valitsemaan keskuudestaan paikalliset asiantuntijat ja tarjoaa heille mahdollisuuden osallistua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa.</i> • <i>Päätöksenteon tukena käytetään saamelaisten perinteistä tietoa ja käytäntöjä saamelaisten perinteitä kunnioittaen, säilyttäen, suojellen ja ylläpitäen.</i>
<p>AA</p>	<p>Sidosryhmiä kannustetaan aktiivisesti antamaan palautetta sellaisia päätöksiä varten, jotka vaikuttavat niihin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Käytössä on prosesseja, joilla tunnistetaan sidosryhmien tarpeet koskien osaamisen kehittämistä, jotta sidosryhmät voivat osallistua tehokkaasti niille tärkeiden kysymysten käsittelyyn. • Sidoryhmien kanssa harjoitettavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta vastaa toimiva johto. • Toimiva johto katselmoi yhteydenpito- ja vuorovaikutusjärjestelmiä ja -prosesseja vuosittain. • Yhtiö arvioi työntekijöiden vuorovaikutuskoulutustarpeen huomioiden kulttuurikohtaiset kysymykset. • <i>Saamelaisten, paliskuntien ja yhtiön yhdessä laatimia kuulemiskäytäntöjä noudatetaan, tai ne sisällytetään mahdollisuuksien mukaan yhtiön kuulemismenettelyihin.</i> <p>Yhteistyöryhmä(t) kokoontuu säännöllisesti ja niiden toiminta on suunnitelmallista.</p>

⁴) Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä, lisäksi koltta-alueella kolttsaamelaisia edustaa kolttien kyläkokous ja alueen poronhoitaja edustaa ao. paliskunta.

AAA	<p>Käytössä on virallisia järjestelmiä tai sidosryhmien kanssa tehtyjä sopimuksia, joilla varmistetaan, että sidosryhmät voivat osallistua tehokkaasti asioiden käsittelyyn ja vaikuttaa päätöksiin, jotka voivat kiinnostaa niitä tai joilla voi olla vaikutuksia niihin.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tuotantolaitos on harjoittanut jo pitkään jatkunutta asianmukaista yhteistyötä ja vuoropuhelua sidosryhmien kanssa. • Käytössä on virallisia prosesseja, joiden avulla kehitetään sidosryhmien osaamista osallistua tehokkaasti vuoropuheluun. • Sidoryhmiltä kerätään vuosittain palautetta sidoryhmäyhteistyön kehittämiseksi. • Sidoryhmät osallistuvat yhteydenpitoprosessien ajoittaisiin tarkasteluihin, jotta prosesseja voidaan parantaa jatkuvasti. • Yhteistyöryhmä(t) osallistuu konkreettisesti toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. • Toimintaa tai hankkeita varten on tarvittaessa käytössä sidosryhmien kanssa tehtyjä neuvoteltuja sopimuksia.
------------	--

Tehokas yhteydenpito ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa USEIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

NRO LIITTEESSÄ 1.	KYSYMYS	SIVU
1	Mikä on sidosryhmä?	Ks. sivu 16
2	Mikä on yhteistyöryhmä?	Ks. sivu 16
3	Mitä ovat neuvotellut sopimukset?	Ks. sivu 17
4	Voidaanko yhtiötason asiakirjoja käyttää tuotantolaitoskohtaisen sitoutumisen osoittamiseen?	Ks. sivu 17
6	Mikä on ”järjestelmä”?	Ks. sivu 18
7	Mitä ”tehokas” tarkoittaa?	Ks. sivu 18
8	Mitä ”selkeästi ja ymmärrettävästi” tarkoittaa?	Ks. sivu 18
9	Mitä tarkoitetaan ”osaamisen kehittämisellä”?	Ks. sivu 18
10	Mitä ovat ”yhteydenpito” ja ”vuoropuhelu”?	Ks. sivu 19
11	Miten ”toimiva johto” määritellään?	Ks. sivu 19

Tehokas yhteydenpito ja vuoropuhelu sidosryhmien kanssa OHJEET ARVIOIJALLE

Määritä haastattelujen ja asiakirjojen tarkastelun avulla seuraavat seikat:

- Pidetäänkö sidosryhmiin säännöllisesti yhteyttä?
- Dokumentoidaanko vuoropuhelun tulokset?
- Annetaanko sidosryhmille tarvittaessa apua ja voimavaroja, jotta ne voivat osallistua vuoropuheluun tehokkaasti?
- Ovatko sidosryhmille tarkoitetut viestit selkeitä ja ymmärrettäviä, ja lähetetäänkö ne niin aikaisessa vaiheessa, että asianmukainen vuoropuhelu ja käsittely on mahdollista?
- Ovatko sidosryhmille kirjoitetut viestit kirjoitettu sidosryhmien paikallisella kielellä?
- Onko sidosryhmävuoropuhelua koskeva yhtiön/laitoksen sisäinen johdon vastuu määritelty ja dokumentoitu?
- Onko viestintä ja vuoropuhelu ennakoivaa ja kaksisuuntaista?
- Onko viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma laadittu ja toimeenpantu?
- Osallistuvatko sidosryhmät sellaisia päätöksiä koskeviin prosesseihin, jotka saattavat kiinnostaa niitä tai vaikuttaa niihin?
- Onko yhtiössä nimitetty henkilö, joka toimii yhtiön ja sidosryhmien välisenä yhteyshenkilönä?
- Kerätäänkö sidosryhmiltä säännöllisesti palautetta vuoropuhelun kehittämiseksi?
- Tarkastellaanko yhteydenpito ja -vuoropuheluprosessia säännöllisesti, jotta voidaan varmistaa, että se pysyy tehokkaana?
- Onko prosessin tarkastelusta, myös tuloksia koskevien raporttien vastaanotosta, vastaava määritelty?
- Onko käytössä prosesseja, joilla autetaan sidosryhmiä kehittämään vuoropuhelutaitojaan?
- Onko yhteistyöryhmä(t) perustettu ja miten yhteistyöryhmä(t) toimii?
- Osallistuuko yhteistyöryhmä(t) konkreettisesti toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen?
- Onko toimintaa tai hankkeita varten tarvittaessa käytössä sidosryhmien kanssa tehtyjä neuvoteltuja sopimuksia?
- *Hankitaanko paikallisilta yhteisöiltä ja saamelaisilta tarvittaessa perinteistä tietoa ja käytetäänkö sitä päätöksenteon tukena ja käytäntöjen, kuten ympäristönseurannan, tietolähteenä?*
- *Onko toiminnalle, jota harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella ja/tai jonka vaikutukset voivat ulottua sinne ja/tai jolla on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, saatu Saamelaiskäräjien, kolttala-alueella kolttien kyläkokouksen ja ao. paliskunnan ennalta antama tietoon perustuva suostumus?*
- *Saavatko saamelaisten ja paliskuntien kanssa toteutettavaan vuorovaikutukseen tai saamelaisten ja paliskuntien kuulemiseen osallistuvat työntekijät yhteydenpitoa ja vuoropuhelua koskevaa koulutusta, myös asianmukaista kulttuurikohtaista koulutusta? Sovelletaanko päätöksenteossa saamelaisten perinteistä tietoa ja käytäntöjä saamelaisten perinteitä kunnioittaen, säilyttäen, suojellen ja ylläpitäen?*

TULOSKRITEERI 3

JÄRJESTELMÄ SIDOSRYHMÄPALAUTTEEN KERÄÄMISEKSI JA SIIHEN VASTAAMISEKSI

Tarkoitus:

Varmistaa, että käytössä on sidosryhmien kanssa yhdessä sovittuja menettelyjä em. tahojen huolenaiheiden, etujen ja näkemysten kirjaamiseksi ja niihin tehokkaasti vastaamiseksi.

Tuloskriteeri 3 Järjestelmä sidosryhmäpalautteen keräämiseksi ja siihen vastaamiseksi TULOSKRITEERIN ARVIOINTIPERUSTEET	
Taso	Arviointiperuste
C	<p>Sidosryhmien huolenaiheiden tai kuulemista koskevien vaatimusten ymmärtämiseksi tai huomioon ottamiseksi on tehty hyvin vähän.</p> <ul style="list-style-type: none"> Sidosryhmien huolenaiheiden seuraamista tai niihin vastaamista varten ei ole järjestelmiä.
B	<p>Laitoksella on vaillinaiset tiedot sidosryhmien huolenaiheista tai kuulemista koskevista vaatimuksista.</p> <ul style="list-style-type: none"> Yhtiö ottaa sidosryhmien huolenaiheet satunnaisesti huomioon, enimmäkseen oletusten ja yksittäisten kuulemisten perusteella. Käytössä on epävirallinen valitus- ja palautejärjestelmä. On laadittu suunnitelmia virallisen valitus- ja palautejärjestelmän kehittämiseksi.
A	<p>Laitoksella on hyvä käsitys sidosryhmien huolenaiheista ja kuulemista koskevista vaatimuksista, ja ne dokumentoidaan.</p> <ul style="list-style-type: none"> Käytössä on virallinen ja vakiintunut valitus- ja palautejärjestelmä, joka sisältää prosesseja jatkotoimia ja seurantaa varten. Sidosryhmäpalautteen keräämiseen ja palautteeseen vastaamiseen on nimetty vastuullinen työntekijä. Laitoksella analysoidaan sidosryhmiltä saatu palaute ja toimitaan sen edellyttämällä tavalla. Toimija laatii vastineen sidosryhmiltä saatuihin palautteisiin, huolenaiheisiin ja näkemyksiin. Toimija sopii yhdessä ao. sidosryhmän kanssa palautteesta aiheutuneen toimenpiteen. Viestinnässä noudatetaan avoimuutta ja raportointi on julkista.
AA	<p>Laitoksella on perusteelliset ja dokumentoidut tiedot sidosryhmien huolenaiheista sekä sidosryhmiä koskevista kysymyksistä ja kuulemista koskevista vaatimuksista.</p> <ul style="list-style-type: none"> Toimiva johto katselmoi yhteydenpito- ja vuoropuheluprosessien tuloksia vähintään kerran vuodessa määrittääkseen, edellyttävätkö ne toimia ja mitä toimia ne mahdollisesti edellyttävät. Toimipaikan prosesseissa on varattu riittävästi aikaa sille, että sidosryhmien huolenaiheita voidaan tarkastella ja että niihin voidaan reagoida ennen yhtiön yksityiskohtaisten suunnitelmien toteuttamista. Toiminnassa hyödynnetään yhteistyöryhmä(i)ssä kerättyä palautetta

AAA	<p>Laitos tekee yhteistyötä sidosryhmien kanssa yhteisten tavoitteiden määrittelemiseksi ja saavuttamiseksi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Yhteistyöllä pyritään edistämään myös yhteisön yhteisten päämäärien saavuttamista. • Toiminnassa hyödynnetään yhteistyöryhmä(i)ssä tavoitteellisesti hankittua palautetta, • Yhteistyöryhmä(i)lle tarjotaan mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen
------------	---

Järjestelmä sidosryhmäpalautteen keräämiseksi ja siihen vastaamiseksi USEIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

NRO LIITTEESSÄ 1.	KYSYMYKSIÄ	SIVU
1	Mikä on sidosryhmä?	Ks. sivu 16
2	Mikä on yhteistyöryhmä?	Ks. sivu 16
4	Voidaanko yhtiötason asiakirjoja käyttää tuotantolaitoskohtaisen sitoutumisen osoittamiseen?	Ks. sivu 17
6	Mikä on "järjestelmä"?	Ks. sivu 18
7	Mitä "tehokas" tarkoittaa?	Ks. sivu 18
10	Mitä ovat "yhteydenpito" ja "vuoropuhelu"?	Ks. sivu 19
11	Miten "toimiva johto" määritellään?	Ks. sivu 19

Järjestelmä sidosryhmäpalautteen keräämiseksi ja siihen vastaamiseksi OHJEET ARVIOIJALLE

Määritä haastattelujen ja asiakirjojen tarkastelun avulla seuraavat seikat:

- Onko käytössä virallisia järjestelmiä sidosryhmien huolenaiheiden ymmärtämistä ja seuraamista sekä niihin vastaamista varten?
- Onko laitoksella perusteelliset ja dokumentoidut tiedot sidosryhmien huolenaiheista sekä sidosryhmiä koskevista kysymyksistä ja kuulemista koskevista vaatimuksista?
- Onko sidosryhmäpalautteen keräämiseen ja palautteeseen vastaamiseen on nimetty vastuullinen työntekijä?
- Tarkasteleeko toimiva johto vuoropuheluprosesseja säännöllisesti, jotta voidaan varmistaa, että ne pysyvät tehokkaina, ja reagoiko johto huolenaiheisiin?
- Kuullaanko sidosryhmiä oikea-aikaisesti ja molemminpuolisen arvostuksen hengessä ja kulttuurin kannalta asianmukaisella tavalla?
- Ottaako yhtiö sidosryhmien huolenaiheet ja kommentit huomioon ennen päätöksentekoa?
- Käsitelläänkö molempia osapuolia koskevia asioita yhteistyössä?
- Hyödynnetäänkö toiminnassa yhteistyöryhmä(i)ssä tavoitteellisesti hankittua palautetta?
- Onko yhteistyöryhmä(i)lle tarjottu mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen?

TULOSKRITEERI 4 RAPORTOINTI

Tarkoitus:

Varmistaa, että sidosryhmien kanssa toteutettavaan yhteydenpitoon ja vuoropuheluun liittyvä raportointi on avointa ja läpinäkyvää.

Tuloskriteeri 4 Raportointi TULOSKRITEERIN ARVIOINTIPERUSTEET	
Taso	Arviointiperuste
C	Sidosryhmien kanssa toteutettavaa yhteydenpitoa koskeva raportointi käsittää vain lainsäädännön edellyttämän raportoinnin.
B	Sidosryhmien kanssa toteutettavaan yhteydenpitoon ja vuoropuheluun liittyvää toimintaa koskeva raportointi on epäjohdonmukaista. Raportointi on vain sisäistä.
A	Käytössä on virallisia järjestelmiä sidosryhmien kanssa toteutettavaan yhteydenpitoon ja vuoropuheluun liittyvästä toiminnasta raportointia varten. Järjestelmän avulla myös vastataan sidosryhmille niiden esittämiin huolenaiheisiin. Yhdessä sidosryhmien kanssa sovittujen toimenpiteiden toimeenpanosta ja niiden toteutumisesta raportoidaan julkisesti. Raportoinnin tulee sisältää itsearvio saamelaisten, paliskuntien ja muiden sidosryhmien kanssa tehdyn vuoropuhelun tason toteutumisesta.
AA	Sidosryhmien huolenaiheisiin vastaamisesta raportoidaan julkisesti säännöllisesti. ⁵ Sidosryhmillä on mahdollisuus antaa palautetta julkisesta raportoinnista.
AAA	Sidosryhmillä on mahdollisuus osallistua julkisen raportoinnin laatimiseen ja vaikuttaa raportoinnin sisältöön. Sidosryhmiltä hankitaan aktiivisesti yhteydenpito-, vuoropuhelu- ja kuulemisprosesseja sekä tuloksia koskevaa palautetta ja siitä raportoidaan julkisesti. Sidosryhmien kanssa toteuttavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta raportoidaan osana yhtiön vastuullisuusraportointia. Vastuullisuusraportoinnissa hyödynnetään kansainvälisesti käytössä olevia malleja.

⁵ Kun sidosryhmien huolenaiheet katsotaan luottamuksellisiksi (esim. neuvoteltuihin sopimuksiin liittyvät asiat), huolenaiheiden ja yhtiön vastauksen julkistamista ei edellytetä.

Sidosryhmävuorovaikutuksen raportointi USEIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

NRO LIITTEESSÄ 1.	KYSYMYS	SIVU
1	Mikä on sidosryhmä?	Ks. sivu 16
2	Mikä on yhteistyöryhmä?	Ks. sivu 16
3	Mitä ovat neuvotellut sopimukset?	Ks. sivu 17
4	Voidaanko yhtiötason asiakirjoja käyttää tuotantolaitoskohtaisen sitoutumisen osoittamiseen?	Ks. sivu 17
6	Mikä on ”järjestelmä”?	Ks. sivu 18
10	Mitä ovat ”yhteydenpito” ja ”vuoropuhelu”?	Ks. sivu 19

Sidosryhmävuorovaikutuksen raportointi OHJEET arvioijalle

Määritä haastattelujen ja asiakirjojen tarkastelun avulla seuraavat seikat:

- Raportoiko yhtiö säännöllisesti sidosryhmien kanssa harjoitettavaan yhteydenpitoon ja vuoropuheluun liittyvästä toiminnastaan?
- Miten raportit julkaistaan (esim. vain sisäisesti, vain kyseiselle sidosryhmälle, julkisesti)?
- Mitä tietoja raportit sisältävät?
- Hankitaanko sidosryhmiltä raportointiprosesseja ja tuloksia koskevaa palautetta?
- Onko sidosryhmillä mahdollisuus kommentoida vuorovaikutuksen onnistumista julkisesti?
- Antavatko sidosryhmät palautetta julkista raportointia varten?
- Raportoidaanko sidosryhmien kanssa toteutettavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta osana yhtiön vastuullisuusraportointia?

LIITE 1:

Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen arviointiperusteet USEIN ESITETTYJÄ KYSYMYKSIÄ

1 Mikä on sidosryhmä?

Sidosryhmät käsittävät kaikki yksilöt ja ryhmät, joilla on toiminnan hallintaan liittyviä päätöksiä koskeva intressi tai jotka katsovat, että toiminnan hallintaan liittyvät päätökset voivat vaikuttaa niihin. Sidosryhmiä ovat muun muassa

- työntekijät
- naapurit
- maanomistajat
- vaikutusalueen virkistyskäyttäjät
- saamelaiset⁶ (koltta-alueella kolttien kyläkokous)
- paliskunnat ja poronhoitajat⁷
- kaivosyhteisön jäsenet
- tavaroiden ja palveluiden toimittajat
- elinkeinojen edustajat
- asiakkaat
- urakoitsijat
- ympäristöjärjestöt ja muut kansalaisjärjestöt
- hallitukset, viranomaiset
- rahoitusalan toimijat
- osakkeenomistajat.

2 Mikä on yhteistyöryhmä?

Yhteistyöryhmä on yhtiön koolle kutsuma eri sidosryhmistä koostuva yhteistyöverkosto. Yhteistyöryhmään voidaan kutsua esimerkiksi lähiasukkaat, alueen virkistyskäyttäjät, kunnan ja eri elinkeinojen edustajat, sekä muut mahdolliset sidosryhmät. Yhteistyöryhmän tavoitteena on lisätä eri sidosryhmien välistä vuorovaikutusta ja tiedonvaihtoa. Yhteistyöryhmä voi kokoontua esimerkiksi puolivuositain tai tarvittaessa useamminkin. Mikäli alueella toimii useampia samanaikaisia kaivoshankkeita, voi yhteistyöryhmässä käsitellä samanaikaisesti useampiakin laitoksia. Toimivan yhteistyön ja riittävän tiedonvaihdon varmistamiseksi on suositeltavaa perustaa yhteistyöryhmä mahdollisimman varhaisessa hankkeen vaiheessa. Yhteistyöryhmän avulla eri tahot saavat tietoa kaivoksen suunnitelmista ja toiminnasta. Sidosryhmillä on mahdollisuus keskustella ennakoivasti suunnitelmista, mahdollisista huolenaiheista, lieventämiskeinoista ja muista toimintaympäristössä huomioitavista asioista.

Mikäli tuotantolaitos sijaitsee poronhoitoalueella tai mikäli laitoksella on mahdollisia porotalouteen kohdistuvia vaikutuksia, on suositeltavaa perustaa erillinen porotaloustyöryhmä, jossa keskitytään porotalouteen liittyviä asioita. Poronhoitolain 2 § 2 momentissa määritellyllä erityisesti poronhoitoa varten tarkoitetulla alueella poronhoitoa koskeva neuvotteluprosessi on varmistettava.

⁶ Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä, lisäksi koltta-alueella kolttasaamelaisia edustaa kolttien kyläkokous.

⁷ Poronhoitoalueella alueen poronhoitaja edustaa ao. paliskunta.

Mikäli toimintaa harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella, sen vaikutukset voivat ulottua saamelaisten kotiseutualueelle tai sillä on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, tulee lisäksi perustaa erillinen ”Akwé: Kon -työryhmä”, johon Saamelaiskäräjät ja lisäksi koltta-alueella kolttien kyläkokous nimeävät omat edustajansa. Ko. työryhmä arvioi toiminnan vaikutuksia/esityksiä/toimintaa suhteessa saamelaisten alkuperäiskansaoikeuksiin, saamelaisten perinteiseen tietoon ja luonnonkäyttöön sekä saamelaiskulttuuriin.

Toiminnalle/hankkeille, jotka sijoittuvat saamelaisten kotiseutualueelle ja/tai joiden vaikutukset voivat ulottua sinne ja/tai joilla on siellä mahdollisesti kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, on saatava Saamelaiskäräjien, koltta-alueella kolttien kyläkokouksen ja ao. paliskunnan ennalta antama tietoon perustuva suostumus. Ennalta annetun tietoon perustuvan suostumuksen pitäisi kattaa saamelaisten oikeudet sekä perinteinen tieto, keksinnöt ja käytännöt, sopivan kielen ja menettelyiden käyttö, riittävän pitkän ajan varaaminen sekä täsmällisen, tosiasiallisen ja juridisesti moitteettoman tiedon tarjoaminen. Em. tahoilla on oikeus olla antamatta hankkeelle suostumustaan. Yhtiön on tarvittaessa harkittava hankkeesta luopumista, mikäli em. tahot vastustavat hanketta. Muutokset toiminnassa edellyttävät uutta em. tahojen ennalta antamaa tietoon perustuvaa suostumusta.

3 Mitä ovat neuvotellut sopimukset?

Neuvotelluilla sopimuksilla tarkoitetaan sopimuksia, jotka on neuvoteltu kolmansien osapuolien kanssa. Tällaisia sopimuksia voivat olla muun muassa vaikutusten hallintaa, osallistumista sekä vaikutuksia ja kompensatioita koskevat sopimukset, sosio-ekonomiset sopimukset ja ympäristösopimukset. Monet näistä sopimuksista sisältävät salassapitolausekkeita, jotka estävät ehtoja ja sopimusten täytäntöönpanon edistymistä koskevien tietojen julkisen raportoinnin.

Mikäli toimintaa harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella, sen vaikutukset voivat ulottua saamelaisten kotiseutualueelle tai sillä on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, toimija neuvottelee Saamelaiskäräjien, koltta-alueella kolttien kyläkokouksen ja ao. paliskunnan kanssa em. tahojen niin halutessa hanketta koskevan sopimuksen, jonka noudattamiseen osapuolet sitoutuvat. Sopimuksessa on määritettävä mm. osapuolten oikeudet, velvollisuudet ja vastuut sekä sopia mahdollisten haittojen estämisestä, minimoimisesta, lieventämisestä ja/tai kompensoimisesta.

4 Voidaanko yhtiötason asiakirjoja käyttää tuotantolaitoskohtaisen sitoutumisen osoittamiseen?

Yhtiötasolla laadittu toimivan johdon kirjallinen sitoumus voidaan hyväksyä todisteeksi tuotantolaitostasolla tehdyn itsearvioinnin tai todentamisen yhteydessä vain, jos lisäksi on todisteita siitä, että yhtiön sitoumusta sovelletaan ja noudatetaan laitoksella. Yhtiötason asiakirjojen ja laitoksen käytäntöjen välillä on oltava todistettava yhteys. Jos tämä yhteys voidaan todentaa, yhtiötason asiakirjat voidaan hyväksyä todisteeksi laitoksen sitoutumisesta.

5 Miten yhteydenpitoa koskevat alueelliset lähestymistavat olisi otettava huomioon arvioinnissa?

Jos tietyllä alueella on useita laitoksia, yhtiö voi soveltaa sidosryhmien tunnistamiseen ja niiden kanssa toteutettavaan yhteydenpitoon alueellista lähestymistapaa. Tällöin tehtävien ja vastuiden jaon laitoksen henkilöstön ja alueellisen henkilöstön välillä olisi oltava selkeä ja dokumentoitu, ja tukijärjestelmiä olisi kehitettävä ja toteutettava asianmukaisella tasolla. Alueen kunkin laitoksen toimintaa arvioitaessa arvioinnissa olisi tarkastettava sekä tuotantolaitoskohtaisia että alueellisia järjestelmiä.

KESKEISTEN TERMIEN MÄÄRITELMIÄ

6 Mikä on ”järjestelmä”?

”Järjestelmä” tai ”hallintajärjestelmä” koostuu prosesseista, jotka yhdessä muodostavat järjestelmän kehyksen.

Hallintajärjestelmän avulla voidaan varmistaa, että tehtävät suoritetaan oikein, yhdenmukaisesti ja tehokkaasti määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi ja toiminnan jatkuvan parantamisen edistämiseksi. Järjestelmäpohjainen lähestymistapa edellyttää tarvittavien toimenpiteiden arviointia, suunnittelua tavoitteiden saavuttamiseksi, suunnitelman täytäntöönpanoa ja tavoitteiden saavuttamisen seuranta. Hallintajärjestelmässä otetaan huomioon henkilöstö- ja resurssitarpeet sekä se, kuinka järjestelmän toteuttamisen kannalta tarpeellinen dokumentointi toteutetaan. Dokumentointi kattaa kaiken tyyppiset dokumentointitavat (asiakirja, intranet, e-dokumentit jne). Kaikkia käytäntöjä ei tarvitse dokumentoida. Järjestelmässä prosessit ja toiminnot edellyttävät selkeitä ja tarkkoja vaatimuksia, jotka dokumentoidaan esimerkiksi menettelyohjeena. Tällöin yhtiö voi osoittaa selkeästi ja helposti, että prosessi tai järjestelmä on käytössä. Tavallisesti edellytetään myös prosessien dokumentointia tai jäljitysketjua.

Muita järjestelmiin liittyviä määritelmiä ovat:

- Sitoumus: Tiettyä aihepiiriä koskeva johdon sitoumuksen ilmaus, jossa esitetään yhtiön näkökanta ulkopuolisille tahoille. Sitoumus voidaan ilmaista esimerkiksi yhtiön toimintaperiaatteissa tai politiikassa.
- Käytäntö: tehtävän suorittamiseen käytettävä epävirallinen ja dokumentoimaton menettelytapa.
- Menettely: hyväksytty ja dokumentoitu kuvaus siitä, miten tehtävä suoritetaan.

7 Mitä ”tehokas” tarkoittaa?

Termiä ”tehokas” voidaan käyttää, kun tarkastelun kohde on täysin toimintakunnossa niin, että halutut tulokset voidaan saavuttaa.

8 Mitä ”selkeästi ja ymmärrettävästi” tarkoittaa?

Ilmauksella ”selkeästi ja ymmärrettävästi” tarkoitetaan, että viesteissä käytettävän kielen luettavuus vastaa sidosryhmien tyypillistä koulutustasoa ja että viesteissä ei käytetä teknistä ammattikieltä.

9 Mitä tarkoitetaan ”osaamisen kehittämisellä”?

”Osaamisen kehittämisellä” tarkoitetaan resurssien ja suhteiden kehittämistä, edistämistä ja tukemista yksilöiden, organisaatioiden ja järjestelmien tasolla sekä organisaatioiden välillä niin, että sidosryhmät voivat olla tehokkaasti yhteydessä tuotantolaitosten kanssa ja välittää tietoa jäsentensä keskuudessa.

10 Mitä ovat ”yhteydenpito” ja ”vuoropuhelu”?

Yhteydenpidolla tarkoitetaan kaksisuuntaista viestintäprosessia, jolla huolehditaan sidosryhmien ja yhtiön/laitoksen erityisistä tiedontarpeista tavalla, joka on ymmärrettävä keskustelun osallistujille. Vuoropuhelu on viestintää, joka johtaa yhtenevään käsitykseen osallistujien välillä.

11 Miten ”toimiva johto” määritellään?

Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutustoiminnan arvioinnin yhteydessä ”toimivalla johdolla” tarkoitetaan yhtiön ja/tai toimipaikan henkilöstöä, jolla on kokonaisvastuu yhteydenpito- ja vuoropuheluprosesseista. Suurissa organisaatioissa, joilla on useita toimipaikkoja, vuorovaikutusta tapahtuu useilla tasoilla eli yhteisön tasolla sekä alueellisella ja kansallisella tasolla. Tällöin toimivalla johdolla tarkoitetaan henkilöstöä, jolla on kokonaisvastuu vuorovaikutuksesta kullakin eri tasolla.

12 Mitä ”johdon vastuu” tarkoittaa”?

Johdon vastuu: Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen hallintajärjestelmässä on määriteltävä osapuoli, joka on viime kädessä tilivelvollinen sidosryhmien kanssa harjoitettavasta vuorovaikutustoiminnasta sekä kyseisen hallintajärjestelmän kehittämisestä ja täytäntöönpanosta laitoksella. Tätä velvollisuutta ei voida delegoida. Vastuuvollisen osapuolen käytettävissä on resurssit, joilla voidaan varmistaa, että käytössä on asianmukaiset järjestelmät (koulutus, laitteistot, viestintä jne.), jotta sidosryhmien kanssa harjoitettavalle vuorovaikutukselle asetetut tavoitteet voidaan saavuttaa tehokkaasti.

13 Mitä "vastuu" tarkoittaa?

Vastuu: Sidosryhmien kanssa toteutettavan vuorovaikutuksen hallintajärjestelmässä on määritelty erityisiä sidosryhmien kanssa harjoitettavaan vuorovaikutukseen liittyviä vaatimuksia ja tehtäviä, joista huolehtiminen on annettu laitoksella tiettyjen henkilöiden tehtäväksi. On tärkeää, että vastuista viestitään selkeästi, jotta jokainen ymmärtää, mitä häneltä odotetaan.

LIITE 2: ITSEARVIOINNIN TARKISTUSLISTA

Vuorovaikutus sidosryhmien kanssa

Tuotantolaitos/ Toimipaikka:		Yhtiö:	
Arvioija:		Arviointipäivä:	

TODENTAVAT ASIAKIRJAT / TODISTEET:	
ASIAKIRJAN NIMI	SIJAINTI

Haastateltavat:			
NIMI	TEHTÄVÄ	NIMI	TEHTÄVÄ

	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
TULOSKRITEERI 1: SIDOSRYHMIEN TUNNISTAMINEN					
Tuloskriteeri 1 Taso B	Onko paikallisia sidosryhmiä tunnistettu?				
	Onko laadittu suunnitelmia virallisen järjestelmän kehittämiseksi sidosryhmien tunnistamista varten?				
	Voidaanko järjestelmällä tunnistaa sidosryhmiä, joilla voi olla hanketta koskeva välillinen tai asiaperusteinen intressi?				
	Onko yrityksessä nimetty henkilö sidosryhmäyhteistyöhön?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, jatka tason A kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa C.</i>				
Tuloskriteeri 1 Taso A	Onko sidosryhmien tunnistamista varten olemassa virallinen ja dokumentoitu järjestelmä, ja onko sitä varten laadittu strategia?				
	Voidaanko järjestelmällä tunnistaa sidosryhmiä paikallisella ja toimipaikan tasolla, myös sidosryhmiä, joiden edut ovat ristiriidassa yhtiön/hankkeen toiminnan kanssa?				
	Saavatko yhtiön tunnistamat sidosryhmät nimetä itse edustajansa vuoropuheluun?				
	Onko hankkeen ja kaivoksen sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset arvioitu ennakkoon ja eritelty sidosryhmittäin?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, jatka tason AA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa B.</i>				
Tuloskriteeri 1 Taso AA	Onko sidosryhmästrategia hyväksytty laitoksen johdossa?				
	Onko strategian päivitys tehty kolmen vuoden välein?				
<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, jatka tason AAA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa A.</i>					

Tuloskriteeri 1 Taso AAA	Onko käytössä vuorovaikutteinen prosessi, jossa sidosryhmät osallistuvat sellaisten muiden ryhmien tai yhteisöjen tunnistamiseen, joita olisi pidettävä sidosryhminä?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AAA. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AA.</i>				
ARVIO YHTIÖN TOIMINNASTA TULOSKRITEERIN 1 OSALTA				Taso:	

	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
--	---------	-------	----	---------	---------------------

TULOSKRITEERI 2: TEHOKAS YHTEYDENPITO JA VUOROPUHELU SIDOSRYHMIEN KANSSA

Tuloskriteeri 2 Taso B	Onko käytössä epävirallisia yhteydenpitotapoja, joiden ansiosta sidosryhmien kanssa käydään satunnaisesti vuoropuhelua?				
	Onko laadittu suunnitelmia virallisten järjestelmien kehittämiseksi sidosryhmien kanssa harjoitettavaa yhteydenpitoa varten?				
	Onko laadittu viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma ja sitä koskeva strategia?				
	Onko toiminnalle, jota harjoitetaan saamelaiden kotiseutualueella ja/tai jonka vaikutukset voivat ulottua sinne ja/tai jolla on kielteisiä vaikutuksia saamelaiden oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan, saatu Saamelaiskäräjien, koltta-alueella kolttien kyläkokouksen ja ao. paliskunnan ennalta antama tietoon perustuva suostumus?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, jatka tason A kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa C.</i>				
Tuloskriteeri 2 Taso A	Onko käytössä virallinen ja dokumentoitu järjestelmä sidosryhmien kanssa harjoitettavaa yhteydenpitoa ja vuoropuhelua varten?				
	Avustaako tuotantolaitos tarvittaessa sidosryhmiä, jotta ne voivat osallistua yhteydenpito- ja vuoropuheluprosesseihin?				
	Ovatko viestit selkeitä ja ymmärrettäviä, ja onko ne kirjoitettu (tarvittaessa) sidosryhmän paikallisella kielellä?				
	Onko viestintä- ja vuorovaikutussuunnitelma toimeenpantu?				
	Onko viestintä ja vuoropuhelu ennakoivaa ja kaksisuuntaista?				

Käydäänkö vuoropuhelua oikea-aikaisesti molemminpuolisen arvostuksen hengessä?				
Onko prosesseissa on varattu aikaa sille, että sidosryhmät voivat käsitellä ehdotuksia riittävästi?				
Voivatko sidosryhmät käsitellä ehdotuksia ja muodostaa näkemyksensä niistä riittävän ja ennalta annetun tiedon pohjalta?				
Onko yhtiössä nimetty henkilö, joka vastaa sidosryhmien kanssa toteutettavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta?				
Onko laitokselle perustettu yhteistyöryhmä(t)?				
Vastaako toimiva johto sidosryhmien kanssa toteutettavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta?				
Noudatetaanko viestinnässä saamen kielilakia, mikäli toimintaa harjoitetaan saamelaisten kotiseutualueella tai sen vaikutukset voivat ulottua sinne tai sillä on kielteisiä vaikutuksia saamelaisten oikeuksille ylläpitää ja kehittää kulttuuriaan sekä harjoittaa perinteisiä elinkeinojaan?				
Onko nimetyille työntekijöille tiedotettu saamelaisten ja poronhoidon edustajien ⁸ kuulemista koskevien sellaisten vaatimusten täyttämistä, jotka valtion hallinto on siirtänyt yhtiölle? Onko nimetyille työntekijöille järjestetty asiaa koskevaa koulutusta?				
Onko tuotantolaitos asianomaisten saamelaisten ja poronhoidon edustajien osallistumisen helpottamiseksi pyytänyt heitä valitsemaan keskuudestaan paikalliset asiantuntijat ja tarjonnut heille mahdollisuuden osallistua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa?				
Onko saamelaisilta hankittu tarvittaessa perinteistä tietoa ja käytetty sitä päätöksenteon tukena ja käytäntöjen, kuten ympäristönseurannan tietolähteenä?				
<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, jatka tason AA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa B.</i>				

⁸) Saamelaiskäräjät edustaa saamelaisia kansallisissa ja kansainvälisissä yhteyksissä, lisäksi koltta-alueella kolttsaamelaisia edustaa kolttien kyläkokous ja alueen poronhoitajia edustaa ao. paliskunta

	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
Tuloskriteeri 2 Taso AA	Kannustetaanko sidosryhmiä aktiivisesti antamaan palautetta sellaisia päätöksiä varten, jotka vaikuttavat niihin?				
	Onko käytössä prosesseja, joilla tunnistetaan sidosryhmien tarpeet, ja joilla sidosryhmät voivat osallistua tehokkaasti asioiden käsittelyyn?				
	Tarkasteleeko toimiva johto yhteydenpito- ja vuoropuhelujärjestelmiä ja -prosesseja vuosittain?				
	Järjestetäänkö nimetyille työntekijöille yhteydenpito- ja vuoropuhelukoulutusta, myös asianmukaista kulttuurikohtaista koulutusta?				
	Noudatetaanko saamelaisten, paliskuntien ja yhtiön yhdessä laatimia kuulemiskäytäntöjä, tai sisällytetäänkö ne mahdollisuuksien mukaan yhtiön kuulemismenettelyihin?				
	Kokoontuuko yhteistyöryhmä(t) säännöllisesti ja onko niiden toiminta suunnitelmallista?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, jatka tason AAA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa A.</i>				
Tuloskriteeri 2 Taso AAA	Onko käytössä virallisia järjestelmiä tai sidosryhmien kanssa tehtyjä sopimuksia, joilla varmistetaan, että sidosryhmät voivat osallistua tehokkaasti asioiden käsittelyyn ja vaikuttaa päätöksiin, jotka voivat kiinnostaa niitä tai vaikuttaa niihin?				
	Onko tuotantolaitos harjoittanut jo pitkään jatkunutta asianmukaista yhteistyötä ja vuoropuhelua sidosryhmien kanssa?				
	Onko käytössä virallisia prosesseja, joiden avulla kehitetään sidosryhmien osaamista osallistua tehokkaasti vuoropuheluun? Jos on, anna esimerkkejä.				
	Kerätäänkö sidosryhmiltä vuosittain palautetta sidosryhmäyhteistyön kehittämiseksi?				
	Osallistuvatko sidosryhmät yhteydenpito-prosessien ajoittaisiin tarkasteluihin, jotta prosesseja voidaan parantaa jatkuvasti?				
	Osallistuvatko yhteistyöryhmät konkreettisesti toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen? Jos osallistuu, anna muutamia esimerkkejä.				

Onko toimintaa tai hankkeita varten tarvittaessa käytössä sidosryhmien kanssa tehtyjä neuvoteltuja sopimuksia?				
<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AAA. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AA.</i>				
ARVIO YHTIÖN TOIMINNASTA TULOSKRITEERIN 2 OSALTA				Taso: _

	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
TULOSKRITEERI 3: JÄRJESTELMÄ SIDOSRYHMÄPALAUTTEEN KERÄÄMISEKSI JA SIIHEN VASTAAMISEKSI					
Tuloskriteeri 3 Taso B	Ottaako tuotantolaitos sidosryhmien huolenaiheet satunnaisesti huomioon?				
	Onko käytössä epävirallinen valitus- ja palautejärjestelmä?				
	Onko laadittu suunnitelmia virallisen valitus- ja palautejärjestelmän				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, jatka tason A kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa C.</i>				
Tuloskriteeri 3 Taso A	Onko laitoksella hyvä käsitys sidosryhmien huolenaiheista?				
	Dokumentoidaanko sidosryhmien huolenaiheet?				
	Onko käytössä virallinen valitus- ja palautejärjestelmä, joka sisältää prosesseja jatkotoimia ja seurantaa				
	Onko sidosryhmäpalautteen keräämiseen ja palautteeseen vastaamiseen nimetty vastuullinen työntekijä?				
	Analysoidaanko laitoksella sidosryhmiltä saatu palaute ja toimitaan sen edellyttämällä tavalla?				
	Laatiiko yhtiö vastineen sidosryhmiltä saatuihin palautteisiin, huolenaiheisiin ja näkemyksiin?				
	Sopiiko yhtiö yhdessä ao. sidosryhmän kanssa palautteesta aiheutuneen toimenpiteen?				
	Huomioidaanko sidosryhmäpalaute päätöksenteossa? Jos huomioidaan, niin miten?				

Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, jatka tason AA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa B.

HUOM. Jos tuotantolaitos ei ole tunnistanut kaikkia sidosryhmiään, sillä ei voi olla perusteellisia, dokumentoituja tietoja sidosryhmiä koskevista kysymyksistä ja sidosryhmien huolenaiheista.

Näin ollen jos laitoksen toiminnan on arvioitu olevan tasoa B tuloskriteerin 1 osalta, laitoksen toiminta voi olla korkeintaan tasoa A tuloskriteerin 3 osalta.

	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
Tuloskriteeri 3 Taso AA	Onko laitoksella perusteelliset, dokumentoidut tiedot sidosryhmiä koskevista kysymyksistä ja sidosryhmien huolenaiheista?				
	Tarkasteleeko toimiva johto yhteydenpito- ja vuoropuheluprosessien tuloksia vähintään kerran vuodessa määrittääkseen, edellyttävätkö ne toimia ja mitä toimia ne mahdollisesti edellyttävät?				
	Onko toimipaikan prosesseissa varattu riittävästi aikaa sille, että sidosryhmien huolenaiheita voidaan tarkastella ja että niihin voidaan reagoida ennen yhtiön yksityiskohtaisten suunnitelmien toteuttamista? Jos on, anna muutamia esimerkkejä.				
	Hyödynnetäänkö toiminnassa yhteistyöryhmä(i)ssä kerättyä palautetta? Jos hyödynnetään, niin anna muutamia esimerkkejä.				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, jatka tason AAA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa A.</i>				
Tuloskriteeri 3 Taso AAA	Tekeekö tuotantolaitos yhteistyötä sidosryhmien kanssa yhteisten tavoitteiden määrittelemiseksi ja saavuttamiseksi? Jos tekee, anna muutamia esimerkkejä.				
	Pyritäänkö yhteistyöllä edistämään myös yhteisön yhteisten päämäärien saavuttamista?				
	Hyödynnetäänkö toiminnassa yhteistyöryhmä(i)ssä tavoitteellisesti hankittua palautetta?				
	Tarjotaanko yhteistyöryhmä(i)lle mahdollisuus osallistua toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AAA. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AA.</i>				

ARVIO YHTIÖN TOIMINNASTA TULOSKRITEERIN 3 OSALTA				Taso: _	
	Kysymys	Kyllä	Ei	Ei sov.	Kuvaus ja esimerkit
TULOSKRITEERI 4: RAPORTOINTI					
Tuloskriteeri 4 Taso B	Raportoidaanko yhteisöjen kanssa harjoitettavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta laitoksen sisällä?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, jatka tason A kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason B kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa C.</i>				
Tuloskriteeri 4 Taso A	Onko käytössä järjestelmiä sidosryhmien kanssa toteutettavaa yhteydenpitoa ja vuoropuhelua koskevaa raportointia varten?				
	Voiko järjestelmän avulla vastata sidosryhmien esittämiin huolenaiheisiin?				
	Kattaako raportointi sidosryhmien kanssa sovittujen toimenpiteiden toimeenpanoa ja niiden toteutumista?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, jatka tason AA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason A kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa B.</i>				
Tuloskriteeri 4 Taso AA	Raportoidaanko sidosryhmien huolenaiheisiin vastaamisesta julkisesti säännöllisesti?				
	Onko sidosryhmillä mahdollisuus antaa palautetta julkisesta raportoinnista?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, jatka tason AAA kysymyksistä. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa A.</i>				
Tuloskriteeri 4 Taso AAA	Kysytäänkö sidosryhmiltä palautetta julkista raportointia varten?				
	Hankitaanko sidosryhmiltä aktiivisesti palautetta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta sekä raportoidaanko siitä julkisesti?				
	Raportoidaanko sidosryhmien kanssa toteuttavasta yhteydenpidosta ja vuoropuhelusta osana yhtiön vastuullisuusraportointia? Seurataanko vastuullisuusraportoinnissa kansainvälisesti käytössä olevia malleja?				
	<i>Jos vastasit "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AAA. Jos et vastannut "Kyllä" kaikkiin tason AAA kysymyksiin, laitoksen toiminta on tasoa AA.</i>				
ARVIO YHTIÖN TOIMINNASTA TULOSKRITEERIN 4 OSALTA				Taso:	